

CONFUCIAN

Confucianism bụ isi usoro echiche na China. O sitere n'ozizi Confucius na ndị na-eso ụzọ ya. Confucius biri ndụ n'ime oge dịka 551 ruo 479 BC. Ọ bụ ọkà ihe ọmụma na China, ọkà mmụta, na onye nkuzi nke kuziiri ụkpụrụ nke omume ọma, ezi amamihe, na ezi mmekọrịta ọha na eze. Ọ kuziiri ndị ọchịchị na-akwụwa aka ọtọ na ndị gụrụ akwụkwọ. Confucianism emetụtala àgwà ndị China n'ihe banyere ndụ na ụkpụrụ ọha mmadụ. O sitere na China gbasaa na Korea, Japan, na Vietnam, ma nwee mmasị na ndị ọkà mmụta na mba ndị dị n'Ebe Odiada Anyanwụ.

Confucius hiwere ụlọ akwụkwọ n'ihe dị ka 530 BC bụ nke ọ kuziiri akụkọ ihe mere eme, uri, ọchịchị, egwu, igba afa, na omume ziri ezi nke ọha mmadụ.

Ọ bụ ezie na okpukpe Confucius ghorọ echiche ọchịchị mba China, ọ dibeghi mgbe ọ di adi di ka okpukpe guzosiri ike nke nwere choochi ma ọ bụ otu ndi nchujà. Ọ di mkpa ka a tule ya n'ajuju anyi, "Otu okpukpere chi ọ di mma ka nke ozọ?" Ọ bughị di ka okpukpe, ma n'ihu na otutu ndi ewerewo ya di ka okpukpe ka oge na-aga, ọ puru idi mma ileba anya n'ihu ọ na-akuzi. A na-asopuru Confucius di ka nnukwu onye nkuzi mana ọ dighi mgbe e fee ya ofufe di ka chi, ọ dighikwa mgbe ọ na-ekwu na ọ bụ chi. E wughị ulọ arusi ndi e wuru iji sopuru Confucius iji fee ofufe, kama ọ bụ ebe ọha na eze na-eme ememe kwa afọ di ka ubochi omumu onye okà ihe omuma. Otutu mgbalị ndi e mere iji kpọọ Confucius emezughị n'ihu odidi uwa nke nkà ihe omuma.

'Bible' nke ndi Confucian ga-abu akwukwo Chinese oge ochie itoolu nke Confucius na umuzuru ya nyere. Ufodu diri site n'oge ochie otutu narị afọ tupu Confucius. Ihe odide itoolu ndi a sitere na otu abuo; Ochie ise na akwukwo anọ.

Oge ochie nke ise gunyere 'Akwukwo nke mgbanwe' nke bu akwukwo ntuziaka nke igba afa eleghi anya ọ dilari na narị afọ nke iri na otu BC. Ihe mgbakwunye nke Confucius ma ọ bụ ndi na-eso ụzọ ya nwere ike dee bu nkà ihe omuma. Nke ozọ n'ime oge ochie bu 'Akwukwo akuko'; nchikota akwukwo akuko ihe mere eme oge ochie. Enwere 'akwukwo uri' nwere uri ochie, 'Akwukwo nke ememe' nke na-ekwu maka ukpuru omume maka emume nzuzo na nke ọha. Enwere oru na 'Spring and Summer Annals' nke nwere ike ibu naani oru Confucius kwadoro. Ọ bụ akuko ihe mere eme nke nnukwu ihe omume mere eme na feudal China site na narị afọ nke asatọ BC ruo ubochi na-eru nso onwu Confucius na narị afọ nke ise BC.

Confucius na Mencius, otu n'ime ndi na-eso Confucius kwadoro akwukwo anọ ahụ. 'Analects' bu mkpokota nke Confucius bu ntọala nke nkà ihe omuma omume na ndoro ndoro ochichị ya. 'Ihe mmuta di ukwu' na ' Ozizi nke Putara' nwere ufodu n'ime okwu nkà ihe omuma nke Confucius haziri nke ndi na-eso ụzọ ya kwuru. Akwukwo nke anọ nwere ozizi Mencius ma a na-akpo ya 'Akwukwo nke Mencius'.

Ihe odide nke Confucius na-egosi nkà ihe omuma banyere ihunanya, idi mma, mmadu, ezi omume, nsopuru Chineke, iguzosi ike n'ezie ihe na ime ihe ziri ezi. Na ndoro ndoro ochichị ọ kwadoro ochichị nna nke onye ochichị na-asopuru ma na-eme ebere na ndi a na-achị na-asopuru ma na-erube isi. Mgbe ahụ, onye ochichị buuru ndi mmadu ezi ihe nlereanya. Confucius kwadoro echiche ahụ na 'na agumakwukwo, ọ dighi ihe di iche na klas."

Mgbe Confucius nwusiri, Mencius gara n'ihu na nkuzi ukpuru omume nke Confucius na-ekwusi ike idi mma ebumputa uwa nke mmadu. Ọ kwetara na mmadu aghola onye ruru aru site n'omume mbibi nke ya, na mmekorita ya na ebe ojoo. Na ndoro ndoro ochichị, Mencius kwalitere echiche nke idi elu ndi mmadu na steeti ahụ, nke nwekwara ike ikpo ochichị onye kwuo uche ya.

Ahirị echiche ozọ putara banyere oge a nke Hsuntsu nochitere anya ya. O nwere afọ ojuju na a muru mmadu n'udi ojoo, mana enwere ike imaliteghachi ya site na mmuta omume. Ọ kuziri na e kwesiri iji nlezianya na-eme ememe na 'ikwu egwu kpuzie agwa.

Ruo ọtụtụ narị afọ, a kuziiri Confucianism n'okwa dị iche iche, mgbe ọfọdụ ọ fọrọ nke nta ka ọ buru na a na-eleghara ya anya ma na-eweghachi mgbe ọfọdụ. ma ọ na-ejidesi ike mgbe niile na ndụ ọgụgụ isi na ndoro ndoro ọchịchị China.

N'oge usoro ndị eze Song (Sung) site na 960 ruo 1279 AD usoro ọhụrụ nke echiche Confucian malitere igwakota ngwakota nke ihe Buddha na Taoism. A maara ọlọ akwukwo echiche a di ka Neo-Confucianism. Usoro echiche gunyere mmasi na echiche nke eluigwe na ala na mmalite nke odidi mmadu. Neo-Confucianism kewara n'ime ọlọ akwukwo abuo na-emesi ike 'iwu' n'otu na 'uche' na nke ozo.

N'oge usoro ndị eze Ch'ing site na 1644 ruo 1911 enwere mmeghachi omume siri ike na ọlọ akwukwo iwu nke echiche Neo-Confucian. Ndi oka mmuta Ch'ing kwadoro ilaghachi na Confucianism nke bu ezie tupu agwakota ya na echiche Buddha na Taoist.

Mgbe mmeri ndi Komunist China meriri na 1949, e wepuru otutu odinala ndi dabeere na Confucianism. E wedara usoro ezinulo nke a na-asopuru n'oge gara aga. A haziri mkpasa ndi ochichi megide Confucianism na ngwusi 1960 na mmalite 1970. N'oge ochichi Komunist, e biputala oge ochie ndi Confucian ole na ole.